

**Ewa Majewska,
Ewa Rutkowska**

*Równa szkoła - edukacja
wolna od dyskryminacji*

„Stereotyp grzecznej, pracowitej i czynnej dziewczynki wydaje się tak sympatyczny, że nie zastanawiamy się, jak duże koszty psychiczne płaci

ona w wyniku powszechnych wobec niej oczekiwań. Jeżeli dziewczynka spełnia te oczekiwania, to spotyka się z aprobatą. Ale tym samym utrwała w sobie przekonanie, że powodem sukcesu nie jest jej inteligencja czy zdolności, tylko pracowitość. Konsekwencją takich przekonań jest mądra zaradność dziewcząt w sytuacji niepowodzenia, niskie poczucie własnej wartości i wiary w siebie” - twierdzi dr Dorota Turska w artykule „Pracowite dziewczynki, inteligentni chłopcy?” („Psychologia w Szkole” nr 1/2008).

Jak przeciwstawić się krzywdzącym stereotypom nie tylko dotyczącym płci, ale wszelkiej dyskryminacji? Nie jest to łatwe zadanie. Pomocą może służyć publikacja Ewy Majewskiej i Ewy Rutkowskiej *Równa szkoła - edukacja wolna od dyskryminacji. Poradnik dla nauczycielek i nauczycieli*. Publikacja jest częścią projektu „Lekcje genderowe, czyli równouprawnienie płci w pigułce”, realizowanego dzięki merytorycznemu i finansowemu wsparciu Fundacji im. Friedricha Eberta.

Poradnik jest podręcznym zestawem informacji na temat problematyki społeczno — kulturowego kształtowania płci, dyskryminacji i równouprawnienia. Ze względu na tematykę przeznaczony jest do realizacji na zajęciach wychowania do życia w rodzinie. Ale nie tylko - elementy wiedzy o prawach człowieka, demokracji, społeczeństwie obywatelskim można znakomicie wykorzystać również na lekcjach wychowawczych, wiedzy o społeczeństwie, historii czy wiedzy o kulturze. Podręcznik ma służyć pomocą w opracowaniu lekcji, modułów czy programów nauczania o równości, ale dobrze by było, gdyby stał się też jednym z narzędzi realizowania faktycznego zrównania płci w szkole. Autorki mają nadzieję, że nauczyciele zechcą wdrażać równe traktowanie dziewcząt i chłopców również podczas zajęć z innych przedmiotów, np. poprzez sprawiedliwe traktowanie obu płci na wszystkich lekcjach.

W sześciu rozdziałach teoretycznych zainteresowany czytelnik znajdzie wyczerpujące, i bardzo przystępnie podane, informacje dotyczące tematu równouprawnienia. Na początek autorki wyjaśniają różnice między płcią biologiczną (ang. sex) a płcią społeczno — kulturową (ang. gender) oraz opozycję między naturą a kulturą - jest to wiedza niezbędna dla zrozumienia, na czym opiera się myślenie stereotypowe prowadzące do braku tolerancji. W następnych rozdziałach szczegółowo omawiane są tematy dotyczące dyskryminacji kobiet, stereotypów płciowych, przepisów prawnych, sytuacji na

rynku pracy, przemocy. Te informacje teoretyczne oparte na wynikach badań, statystykach i konkretnych przypadkach mogą wykorzystać nauczyciele wielu przedmiotów. Zresztą, każdy rozdział zamyka właśnie wskazówki metodyczne: w jaki sposób wykorzystać omówioną partię wiedzy. Ponieważ autorkom zależy przede wszystkim na kształtowaniu postaw, zwracają uwagę na tematy, których nie ma w innych poradnikach, np.: jak mówić bez dyskryminacji. Uświadamiają, że nietolerancyjna postawa ugruntowuje się w języku - w mowie nienawiści, a zaczyna się od niewinnych żartów, lekceważących uwag, niedopuszczania do głosu, pomniejszania zasług. Warto ten siódmy rozdział przeczytać ze szczególną uwagą i zastanowić się, czy przypadkiem sam/sama nie uczestniczę w prześladowaniu, nie reagując na przykład na seksistowskie dowcipy, nie przeciwstawiając się żartom dotyczącym innych nacji.

Trzy rozdziały praktyczne zawierają wskazówki dla nauczycieli dotyczące edukacji wolnej od dyskryminacji, przykłady projektów zrealizowanych w duchu równości płci, propozycje ćwiczeń antydyskryminacyjnych, scenariusze lekcji. Wprowadzając te propozycje do zajęć, możemy być pewni, że nasi uczniowie zdobędą nie tylko wiedzę potrzebną do życia w tolerancji, pozbędą się myślenia stereotypowego, zrozumieją, na czym polegają przejawy dyskryminacji, ale nabędą też konkretne umiejętności niezbędne w ich przyszłym życiu. Na przykład: jak powinna przebiegać rozmowa kwalifikacyjna z pracodawcą -jakie pytania są dozwolone, a jakie naruszają prawo pracy. Kilka scenariuszy dotyczy przemocy wobec kobiet i dziewcząt. Te zajęcia powinny być obowiązkowe we wszystkich szkołach, ponieważ uczą potencjalne ofiary, jak się zachować w sytuacji przemocy, ale też uczą obserwatorów, jak reagować, gdy widzą prześladowanie.

Zachęcam wszystkich wychowawców, aby do swoich planów wychowawczych wprowadzili scenariusze „O stereotypach niestereotypowo” i „Przełam przemoc”. To bardzo ciekawe propozycje zajęć metodami aktywizującymi, bardzo dokładnie rozpisane: z interesującymi i nieszablonowymi ćwiczeniami, pytaniami do dyskusji, szczegółowymi uwagami, kartami pracy. Co bardzo ważne, można te propozycje wykorzystać nie w całości, a po prostu wybrać konkretne ćwiczenie, które pasuje nam do lekcji. Zaproponowane tematy i sposób realizacji zajęć są doskonałą inspiracją dla wszystkich twórczych nauczycieli. Książkę kończy obszerna bibliografia i aneks prawny. Warto sięgnąć do tych dobrych, sprawdzonych w praktyce propozycji Ewy Majewskiej i Ewy Rutkowskiej.

Jolanta Białek

Ewa Majewska, Ewa Rutkowska,
*Równa szkoła - edukacja wolna od dyskryminacji.
Poradnik dla nauczycielek i nauczycieli,
Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej,
Gliwice 2008*